СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

РІК XLIX. Ч. 61. Джерзі Ситі, Н. Дж., вівторок, 18-го березня 1941. No. 61. Jersey City, N. J., Tuesday, March 18, 1941. VOL. XLIX.

ТРИ ЦЕНТИ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ. ПЯТЬ ЦЕНТІВ ЗА ГРАНИЦЕЮ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ АМЕРИКИ. Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016. 4-0807. THREE CENTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA. FIVE CENTS ELSEWHERE

ІСТОРИЧНА ПРОМОВА ПРЕЗИДЕНТА РУЗВЕЛТА

ВАШИНҐТОН. — Минулої суботи президент Рузвелт виголосив надзвичайно важну промову, яка поза всякими сумнівами означує ролю Америки в тім світовім конфлікті. Президент сказав, що відтепер Америка буде збільшати і збільшати воєнну поміч Британії і її союзникам, аж доки не буде осягнена повна перемога над державами „осі". Часи одобрухування минули й Америка тепер візьметься рішуче до діла, щоб доказати, що демократія може не лиш конкурувати з диктатурами, але вона є сильніша від диктатур. А коли пропадуть диктатури, говорив президент, то тоді Америка відограє важну ролю в замиренні і відбудові світу. Він закликав американську націю, зокрема робітників і капіталістів, щоб разом спільно працювали і поспішали можливо якнайскорше. Він теж говорив, що щоб осягнути перемогу американська нація буде мусіла робити жертви матеріяльного характеру. Треба буде більше працювати, а також податки будуть чимраз більше зростати, говорив президент.

ДЖЕКСОН ЗА АРЕШТ НЕБАЖАНИХ ЧУЖИНЦІВ.

ВАШИНҐТОН. — Головний прокуратор Джексон заявив, що слідча влада має на меті поверх шість тисяч чужинців, комуністичних і націстичних переконань, які треба булоб депортувати, але держави, куди їх можна булоб депортувати, не хочуть їх приняти. Супроти цього, говорив Джексон, американські власти мусять придумати якісь протиохорони і мусять тих чужинців арештувати, навіть коли їм годі закинути технічного поламання закону. З другого боку, говорив Джексон, всі ті чужинці, які поза всяким сумнівом остаються льояльними супроти Америки, повинні дістати полекші в набуттю громадянських паперів.

АНҐЛІЯ ВИПРОДУЄ В АМЕРИЦІ СВОЇ МАЄТКИ.

НЮ ЙОРК. — Хоч американський уряд на основі недавно ухваленого закону, буде помагати Анґлії всіма способами, не питаючи за заплату, проте анґлійський уряд рішив платити Америці готівкою так довго, як довго він цю готівку має. Щоб ту готівку дістати, анґлійський уряд випродує всі ті посілости, які мали анґлійці в Америці. Вслід за тим анґлійський представник продав американським фірмам величезну фабрику текстильних виробів „Америкен Вискоз", за ціну сто мілінів долярів. Анґлійський представник сер Едвард Пікак заявив, що по цій продажі наступлять інші.

АМЕРИКА РОЗБУДОВУЄ ПОВІТРЯНУ АРМАДУ.

НЮ ЙОРК. — Журналіст Фостер Гейлі, який спеціяльно студіював цю справу, пише, що Америка на широку скалю розбудовує свою повітряну армаду, а також значно поширює свої морські сили. Тепер входить у рух широко закроєний плян, щоб вишколити десятки тисяч летунів. Колись думали, що щоб вишколити летуна треба пять літ. Тепер є таке переконання, що вистарчить сім до вісім місяців. Щоб вишколити належну скількість летунів основано ріжні летунські школи, куди приймають лиш найкращих фізично і морально людей, можливо з середнім і вищим образуванням. Коли це буде осягнене Америка стане найсильнішою повітряною і морською потугою на світі, каже Гейлі.

МАДЯРИ ПІДКРЕСЛЮЮТЬ ЛЬОЯЛЬНІСТЬ.

НЮ ЙОРК. — Американські мадяри відбули минулої неділі в Ню Йорку велике масове віче, на якім таврували теперішний стан, в якім знайшлась Мадярщина та говорили, що Мадярщина приступила до держав „осі" під примусом. Американські мадяри будуть цей стан звідси поборювати, задержуючи водночас повну льояльність супроти Америки. Серед бесідників говорив суддя Пекора.

„СВІДОМІСТЬ ТІЛА".

НЮ ЙОРК. — Священик Пол Дикі сказав, що в нинішних часах наша цивілізація робить людей надзвичайно свідомими свого тіла. Плекання тіла стоїть на першім місци, а при тім використовується половий гін. Ламати старі достойні засади моралі нині завивається „поступовістю". А уживати фотографій в половим підкладом є твердою засадою навіть для торговців папіросів, чи оливи. Ми зближаємось до поглядів Ніцшого: „Бог є мертвий, все можна робити".

ЗА ПОВОЄННИЙ ПЛЯН.

ОЛБАНІ. — Стейтовий дорадчий комітет у справах суспільного обезпечення предложив перед ґубернатором Ліменом меморандум, що конче треба, щоб стейт почав виробляти плян суспільних робіт вже тепер. Бо коли закінчиться війна і кампанія зброєння, настане велике безробіття. Цього треба уникнути.

ЖАХЛИВА КАТАСТРОФА НАСЛІДКОМ САБОТАЖУ

Недалеко Бейден, Пенсилвенія, з торів вискочив поїзд і розбився. Згинуло при тім чотири особи, а 50 було ранених. Серед вмерлих є машиніст, пятилітня дівчина, і мама з девятимісячною дитиною. Катастрофа, як опісля показалось, повстала внаслідок цього, що якісь скриті саботажники на довшім куснику залізничого шляху повитягали зпід шин пороги. На місце катастрофи відразу приїхали представники влади і лікарські відділи. Водночас збилось чимало цікавого народу, що разом з сніговою бурею утруднювало рятунок. Власти припускають, що саботажники цю огидну роботу приготовляли для іншого поїзду, „Менгетен Лимитед", який перейшов через цей шлях 18 хвилин раніше. Поліція і федеральні аґенти розпочали енерґійні доходження, щоб схопити справників.

ВЕЛИКА БУРЯ З СНІГОВИЦЕЮ

Через частину стейтів Норт Дакота і Мінесота пройшла страшна буря з сніговицею і низькою температурою, яка спричинила смерть щонайменше 45 осіб. Буря гналась зі скорістю 85 миль на годину. Вона загородила шлях багатьом автомобілістам, що знаходились на відкритім полі. А коли ті автомобілісти хотіли на піхоту дістатись до міста чи села, то багато з них з холоду й перемучення по дорозі загинуло. Рятункові відділи знайшли дотепер 45 трупів, а можливо, що їх буде ще більше. Також дуже правдоподібно, що згинула певна скількість рибаків на озері Супіріор, куди теж пройшла буря. Ця буря опісля дісталась і до східних стейтів, але в значно ослабленій формі. Навіть в Ню Йорку дули сильні вітри з сніговицею.

ЗАНОСИТЬСЯ НА ДОВГИЙ І ПОГАНИЙ СТРАЙК

Страйкуюча юнія автобусових робітників мала свої масові збори в Ню Йорку, на яких говорив голова юнії транспортових робітників, Майкел Квил. Він погрожував на адресу заряду міста, щоб той не уживав поліції на здушення страйку, бо буде клопіт. При зударенні може згинути якийсь страйкар, а коли це станеться, то цьому страйкареви робітники справлять такий великий похорон в Ню Йорку, що хорони Боже, тих, що до цього довели, погрожував Квил. Він також перестерігав людей, щоб не їздили на тих автобусах, що ними керують страйколоми, бо також можуть зазнати нещастя. Квил вкінці обіцяв страйкарам, що доведе страйк до повної перемоги, в чому поможуть страйкарам інші юнії. Квил нераз давав докази, що симпатизує з комуністами.

БРИТІЙСЬКА МОРАЛЬ НЕ ЗАКОЛИБАЛАСЬ НІ КРИХІТКИ

Ті, що прибувають до Лондону з чужих, країв, слушно мають надивуватись витривалости британців. Кажуть, що виглядає на таке, що це сталось подібністю британців терпіти і ставити опір німецькій інвазії. Кожний охотно наражається на небезпеку, коли це потрібне для оборони краю. Особливо жертвує себе бідна й середня кляса, яка сильно переконана, що як мине війна, то в Анґлії настануть інші порядки і буде цілком інший, справедливіший розподіл земних дібр. Вправді вони не знають, як це станеться, але не мають найменшого сумніву, що так буде. Отже, пише Крейґ Томпсон, можна бачити в Лондоні повно знищених будинків, але не можна завважити, щоби була заломана британська мораль.

ДАЛІ БОМБАРДУЮТЬ ЛОНДОН

Британська столиця, що довший час мала свого роду спокій, бо німецькі налети були дуже рідкі, а як і були, то були дуже слабі й не наносили шкоди, тепер знову наражена на сильні бомбардування. Минулої суботи чотири націстівські бомби вдарили в одним з передмість Лондону в галю для танців. Було це в часі, коли вона була заповнена вояками і робітниками, що прийшли з дівчатами на танець. Природно, що було багато нещасливих випадків, а троє осіб згинуло. Та найбільше потерпіли ті, що були на дворі. Між іншим одна бомба вдарила в автобос, розторощила його, а подорожні майже згинули на місці. Було це менш більш у тому самому часі, коли британські летуни бомбардували Дісельдорф, що є німецьким промисловим центром для виробу амуніції.

НАТИСКАЮТЬ НА „ВІЛЬНИХ ФРАНЦУЗІВ"

Геролд Дені доносить з Африки, що дух французьких офіцирів і вояків, що є під командою ген. Вейґана є по правді такий, що всі вони ненавидять німців. Дуже можливо, що так само відчувають теж і ген. Вейґан та французька влада в Дакар. Але в практиці вони ведуть таку політику, що переслідують кожного, що висказується проти німців. Особливо переслідують прихильників „вільних французів". Їх переносять зараз до неокупованої німцями Франції. Родини „вільних французів" у Франції є теж наражені на переслідування.



БРИТІЙСЬКІ ЖОВНІРИ.—Відділ машинових крісів у бою проти італійських військ у лібійській фортеці Дерні. Жовнір, що лежить на першому пляні, держить пояс куль, що сунуться в кріс. Далі за ними заховані за землею обсерватори, які стежуть, який вислід дає стрілянина.

ЩОБ НЕ СТАЛОСЬ — ВИДЕРЖИМО, ГОЛОС АНҐЛІЇ ПО ПРОМОВІ ПРЕЗИДЕНТА РУЗВЕЛТА

ЛОНДОН. — коли хтось каже в Анґлії, що остання радіова промова президента Рузвелта є найважнішою подією від упадку Франції, то вже можна собі легко представити, яке великанське враження мусіла та промова там викликати. Роберт П. Пост пише, що навіть ухвала американського закону про повну допомогу Анґлії й демократіям не зробила того враження, що промова Рузвелта. Усі певні, що вона відібється широким відгомоном по цілому світі, а зокрема в Німеччині й Анґлії. Вона заставить до задуми Югославію і Еспанію, що вагаються, куди їм іти. Вона скріпить Туреччину і Грецію в надіях на повну перемогу Британії. Взагалі вона скріпить міліони людей в Европі, що хотілиб визволитись зпід націстівської влади. Пост каже далі, що зміст промови був дуже важний, бо говорилось дуже виразно про темпо, про потребу негайної допомоги і скорість у продукції. А далі говорилось у промові про те, чого Анґлії найбільше треба: про кораблі, які вона певно дістане. Та, каже Пост, найважнішим треба вважати цілий тон промови президента. Його сильний удар в диктатури, його обеднування усіх демократичних сил. І тому не диво, що британці відчувають, що тепер, щоб не сталось, який сильний удар не вийшов би зо сторони Гітлера, Британія те все видержить.

НІЩО НЕ ВРАТУЄ АНҐЛІЇ, КАЖЕ ГІТЛЕР.

БЕРЛІН. — Брукс Пітерс пише в „Ди Ню Йорк Таймс" про несподівану промову, яку виголосив канцлер Гітлер до малої горстки військових і цивільних провідних людей, маршалів, ґенералів і високих представників націстівської влади. Промова була коротка і як кажуть, мала бути свого роду відповіддю на промову президента Рузвелта. Гітлер заповів, що Італія видержувала удари через зиму, а тепер облекшать її положення німецькі війська. Значить, що треба рахуватись з більшою німецькою офензивою на суші, каже Пітерс. Далі заявив Гітлер, що Німеччина має тепер таку сильну армію, якої ще ніколи не мала. При її допомозі, казав Гітлер, німці виграють війну з „плютократами", що „володіють при помочі золота" і ратують те володіння „проливанням крови". Далі зазначив, що, ніяка сила в світі не врятує Анґлії й вона мусить впасти.

АНҐЛІЯ ЗБІЛЬШАЄ РОБОЧІ СИЛИ.

ЛОНДОН. — Вояків на фронті, що працювали у промислі, заступлять незабаром частинно молоді дівчата і жінки, що мають по 20 і 21 років. Всі обовязані зголоситись і по провірці будуть притягнені до обовязкової праці в фабриках. Те саме буде з чоловіками у віці від 41 до 45 років.

ҐЕТТО В КРАКОВІ.

КРАКІВ. — У дільниці „Казимир" отворено ґетто, в якому мешкатимуть всі жиди, що досі жили по ріжних дільницях міста.

ЮГОСЛАВІЯ ЗВЕРТАЄТЬСЯ ДО АНҐЛІЇ.

БІЛГОРОД. — До „Ню Йорк Таймс" доносять телефоном зо столиці Югославії, що американський закон про повну допомогу демократіям, як теж остання промова президента Рузвелта, зробили незвичайне враження на уряд і населення. Видно цілковите захитання дотеперішньої неясної політики і зворот симпатій в сторону Великої Британії, а ненависть до Німеччини, що настає, щоб Югославія пристала до Потрійного Союзу. Зростає воєвничий дух і так виглядає, що Югославія може навіть стати збройно проти Німеччини, а піти разом з Грецією, Туреччиною і Великою Британією. Також є певні відомости, що Британія виладувала на грецьку територію до 100,000 нового війська, що теж впливає на Югославію.

АМЕРИКА ВЖЕ У ВІЙНІ.

РИМ. — До повищого заключення прийшов Еціо Марія Ґрай, член італійського парляменту, як доносять американські кореспонденти. Згаданий посол накинувся на президента Рузвелта за його останню промову і казав, що тепер треба говорити: „Не тільки Европа проти Анґлії, але й Европа проти Америки". Знову Вірджініо Ґайда далі сумнівається, чи Анґлія дістане американську допомогу. Каже, що Америка робить те все на те, щоб відібрати від Анґлії всю торговлю і заняти перше місце в світовій торговлі.

ДЕМОКРАТІЇ ПЕРЕБРАЛИ ІНІЦІЯТИВУ.

ІСТАНБУЛ. — Так розуміють турецькі часописи тон і зміст промови президента Рузвелта. І заповідають, що ту ініціятиву буде можна завважити вже при весняній офензиві.

"SVOBODA" (UKRAINIAN DAILY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays by the Ukrainian Press and Book Company, Inc., at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

Письменний текст оголошення має бути в адміністрації 48 годин перед появою числа, в котрім оголошуючий хоче мати своє оголошення.

ПЕРЕДПЛАТА:		SUBSCRIPTION RATES:	
Поодиноке число три центи.		Three cents a copy	
На рік	$6.00	One year	$6.00
На пів року	$3.25	Six months	$3.25
На три місяці	$1.75	Three months	$1.75
Число з суботи (з англійською частиною):		Friday's Issue (with Ukrainian Weekly):	
На рік	$2.00	One year	$2.00
На пів року	$1.25	Six months	$1.25
В Джерзі Сити і Заграницею:		Foreign and Jersey City Rates:	
На рік	$9.00	One year	$9.00
На пів року	$4.75	Six months	$4.75
На три місяці	$2.50	Three months	$2.50

Адреса: "SVOBODA", P. O. Box 346, JERSEY CITY, N. J.

В ЧИЇМ ІМЕНИ?

Яка може бути політика тих, що опинились тепер поза границями України і живуть у чужих краях та пробують звідтам помагати визвольним змаганням українського народу? Отсе є те питання, яке тут і там ще далі виринає теж і на американській землі. Дехто пробує відповісти на це в такий спосіб, що таке питання навіть дивне, то ми постійно заявляли у всіх наших виступах і меморіялах, що ми є одинокі, що можемо нині висказувати свобідну українську думку, бо український нарід на рідній землі поневолений і там він мусить мовчати, або висказувати те, що йому диктує чужа влада. Отже так дійсно ми казали і те саме можемо й сьогодня повторити, що й дійсно робимо. Зате інша справа коли іде про складання обовязуючих українській нарід декларацій, чи про створення таких репрезентацій, що булиб свого роду „українським урядом на вигнанню", як це є тепер з поляками, чехами, французами і т. п., а що навіть пробують зробити теж і з німцями. Це вже не така проста справа. Ось ті „уряди на вигнанню" є нічим іншим, а урядами, подібними до українських урядів, що то по першій світовій заверусі й по поновнім поневоленню України шукали захисту в ріжних краях, домагаючись дипльоматичного визнання і протестуючи проти ворожих наїздів на Україну. Як тодішні українські уряди, так і теперішні „уряди на вигнанню" мали свій корінь в тому краю, з якого їх вигнали воєнні обставини. Вони мали повне право до репрезентації, яке дістали на рідній землі, або, яке було правно їм передане тими, що дістали в краю право на таку передачу. Та тепер зайшли такі обставини, що в Америці таких людей так якби не було. Усі ми поставали громадянами Америки, або поробили кроки, щоб ними стати. Уже та одна обставина ускладнює творення по англьо-саксонськім боці „українського уряду на вигнанню", про що дехто думає. Зате є, і, як можна надіятись, буде далі поле до іншої діяльности, яка не менше важна. Бо якби не було, а в основі ніщо не змінилось. Нам далі вільно твердити, що ми вірно представляємо те, що думає весь український нарід, чи його більшість. Предкладувані нам факти, взяті з дійсности на українських землях, чи з того, що думають українські люде по інших краях. І вони є доказом нашої правди, яку, мимоходом кажучи, можуть краще нас провірити в нинішних обставинах уряди ріжних держав, а зокрема може це провірити американський уряд. Наше завдання: далі говорити ту правду, яку ми досі голосили, а саме, що ні Україна, ні український нарід ніколи не погодяться з неволею, звідки вона не походилаб, з боку Сталіна чи Гітлера, ні не приймуть ніякого замаскованого „визволення". Вони підуть з тим, що схоче заявитись за визволення України, і не захоче віддати її в якусь нову неволю. Така є правда і ми обовязані її розголошувати. Це є найважніше наше завдання.

ВІСТИ З УКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЕЛЬ

(Дещо з літературного доробку).

Український нарід опинився тепер у такому положенню, що тяжко добути з українських земель якісь точніші інформації, що вірно віддалиб те, що на тих землях діється і твориться. Мало знаємо, що діється на „великих українських просторах під Совєтами. Не доходять майже ніякі вісти з Карпатської України, що стогне під Мадярщиною. Нічого не знаємо, що діється з українськими іміграціями в Франції й Румунії. І ледви щось продереться через німецьку й італійську цензуру. Ось і тому відомости, які передаємо, часто дуже не повязані, помішані, провінціональні. Та збираємо все, бо можливо по якімсь часі буде можна з того, що передаємо, зібрати якусь цілість. А крім того уявляємо собі українських людей в Америці такими, що їх цікавить кожна дрібниця, звязана з українським життям. Так і треба розуміти те, що подаємо *про літературний* доробок в 1940 році з стичин українських людей, що опинились під німецькою окупацією.

Проза.

Все, що появилось в згаданім році з прози — не велике. Усе те, як пишуть, можна „порахувати на пальцях", бо всього навсього кільканадцять книжочок. Є видані наукові твори, словники, а з літературними творами виступили тільки три автори.

Найпродуктивніший є Р. **Єндик,** бо випустив три збірки новель: „В кайданах раси", „В зударі з життям" і „Зов землі". Нові його збірки не вносять одначе в літературу нічого нового, коли мати на думці мистецькі досягнення. Нове є хиба те, що ... взяті часто з життя чужинців, зокрема з македонського революційного життя. Та він ті теми використовує не на те, щоб показати побут, якісь звичаї, чи просте, щоденне життя чужинців, що булоб дійсно цікавим, а на те, щоб провадити багато „фільософічних розмов" і виявляти свої „вчені" погляди на расу й інші справи. Такі твори мають властиво з літературою дуже мало спільного, хочби вплітались у них теж і еротика. Цілі аркуші повні фільософічно - політичних дискусій, а дії нема. Але варта відмітити, що Єндик любується у сильних постаттях, а їх в українській літературі не так багато. Але й тут він допускається перебільшувань, а далі має нахил до вульгаризмів. Та брак живої дії — це найголовніша хиба його творів.

В. Кархута „Цупке життя" це один з кращих його творів на звірячі теми. Тут є дія, але фабули нема. Ця повість, загально кажучи, має голову і ноги, але має й душу. Вона голосить, що повним життям може жити лиш той, хто твердий у боротьбі за існування. Це синтеза повісти.

Ірина Вильницька є тою, що виступила на літературному полі перший раз. Написала повість зо студентського життя „Христина". Сама тема, зо студентського життя, є новістю в українському письменстві. В молодої авторки є розмах і вміння компонувати, але вдаряє т. зв. неспівмірність у трактуванню деяких осіб. Коштом одних другі виростають понад свою ролю. Часом авторка не дає деяким особам виговоритись, вважаючи, що досить, як вона скаже те чи інше про дану постать. Це характеристична риса, якою користувались широко письменники попереднього століття, а сьогодня вона вже не задовільняє. Та цей літературний дебют молодої авторки каже надіятись, що вона дасть ще щось краще, тривкіше, цінніше, бо талант має, а це найважніше. До цього „доробку" треба хиба ще додати многі передруки давніших письменників: Черемшини, Вишні, Стефаника, Мирного, Левицького й інші.

Поезія.

На тому полі теж доробок 1940 року не великий. Усього кілька книжок. Що доробок малий, то це зрозуміли для тих, що знають про обставини, в яких появляється і те, про що згадуємо. Ті обставини ... в може виходити тільки виключно при помочі українських засобів, а вони дуже скупі. Видавничі умовини ще й досі не є наладнані. А дотого, коли іде про поетів, їх так заскочили наглі події й переміни, що теж забрало часу, заки вони знайшлися знову на своїм власнім ґрунті. Отже стрічаємо по ріжних видавництвах вірші таких поетів, як Маланюк, Лятуринська, Стефанович, Бабій, Кравців, Буревій, Куципренко, Ірлявський і ін., зате книжок маємо всього 6—7, коли рахувати сучасних поетів, та і то в великій мірі передруки, давніше виданих творів. Не вчисляємо тут теж перевидань старших поетів — їх було кілька, хочби сам Шевченко, та тих книжок, що могли десь появитися, та що їх не маємо під рукою. Властивих нових появ маємо всього три — **Моя весна, Ів. Ірлявського; Вежі, О. Ольжича й Остання осінь Б. Кравцева** — всі три видані в Празі. Ірлявський належить до групи закарпатських поетів; в нього знаходимо ще деякі мовні труднощі і не надто сучасну форму. Прикметна для нього сильна розіспіваність, за якою не все впарі поступає гадка. Але його чергова збірка виказує деякий поступ з попередніми віршами і, зваживши, що він ще молодий, вірші його варті в майбутньому ваги. Збірка О. Ольжича має вірші, що досягають рівня його попередньої „Рінї". Збірка назагал цікава і показує деякі нові поетичні моменти, хоч вартість поодиноких віршів ріжна. „Остання осінь" Богдана Кравцева, що появилась під сам кінець року, має побіч деяких давніше друкуваних віршів, теж і нові. Автор „Сонетів і Строф" показує в ній нові поетичні форми. Найкращі речі це вірш про листопад і „Майбутнє", що показують назагал нечасту в цього автора динамічність. У Празі появилась і четверта книжка, а властиво книга віршів І. Ясінчука „Друге лихоліття", але її ніяково навіть згадувати в статті, що говорить про сутолітературні появи. З перевидань маємо дві більші книжки: **Княжа Україна, О. Олеся,** теж видання празьке, розмірно велике (176 ст.) й добре оформлене. В Кракові вийшла саме тепер книжка вибраних віршів **Б. І. Антонича „Вибрані поезії".** Те, що він уродженець Лемківщини, безперечно причинилось до зактуалізовання цього поета, автім зовсім слушно. Такі речі, як „Елегія про співучі двері" та дрібні лірики належать до вершкових досягнень найновішої української поезії. З празьких видань слід ще згадати **„Вічний корабель" Л. Мосендза,** драматичну поему, друковану давніш. У Кракові не появилась ніодна оригінальна збірка поезій, факт, що дає трохи до надуми. З перекладів видав Ю. Буревій малу збірочку бойових пісень німецького визвольного поета наполеонівських часів Теодора Кернера „Ліра й меч". Оце й усі важніші літературні появи минулого року у книжковому виданні. Факт, що куди сильніші речі були друковані по часописах, каже сподіватись, що з самою поезією зле не є.

Рекорди асекураційних компаній виказують, що кожний один з шістьох випадків смерти мужчин між 20 і 55 роком життя є припадковий.

ЯПОНІЯ ПЕРЕД ВАЖНИМ ПИТАННЯМ

Часописи доносять з Токійо, що японський міністер заграничних справ вже вибрався в далеку дорогу, щоб навязати особистий контакт з провідними людьми в Европі. Кажуть, що він буде бачитись зі Сталіном, Гітлером, Мусоліні-ем. А тепер доносять, що матиме послухання теж в Папи Римського.

Отся подорож матиме великі наслідки. По тім, що привезе Мацуока назад до Японії, буде вирішений остаточний політичний курс. Американські кореспонденти (як от Галет Абенд), що є на Далекому Сході, заповідають, що Японія мусить незабаром рішитись на війну з Великою Британією, а також і Злученими Державами, або цофнутись зо своїми імперіялістичними намаганнями. Досі японський уряд піддержував мораль японців тим, що імперія втягнена в „святу війну", та що нема сили, яка моглаб поставити японцям успішний опір. Слухаючи того, японський нарід терпеливо зносив усі недостачі. Ось тому, колиб Японія тепер цофнулась, то потерпілаб велику невдачу у своєму власному нутрі. Знову з другого боку Японія є під впливом німецьких агентів, яких тепер повно на Далекому Сході. Вони заохочують Японію до війни з Америкою, кажучи, що вона має таку нагоду, якої більше ніколи не буде мати.

Японські мілітарні і дипльоматичні кола далі перехвалюються, що Японія піде негайно до війни, якщо Злучені Держави одержать від Британії право вживання морської бази в Сінгапор. Або, якщо американський уряд схоче ставити перешкоди японському „очевидному призначенню" щодо Голяндсько-Східньо-Індійської Імперії.

Розходиться отже про те, чи якщо Вуйко Сем заключить договір в справі вживання бази в Сінгапор і вишле там частину своєї фльоти, Японія дійсно рішиться на блискавичний напад на цю головну британську базу, коли ще американська фльота буде віддалена на 6,000 миль. Тейленд, давніший Сіям, вже сидить в японській кишені і, пише Галет Абенд, готов дозволити Японії на вживання своїх летунських баз для воєнних операцій проти Сінгапор.

Треба ще мати на увазі, що Японія має великі заборчі пляни. Вона почала неприятельські кроки проти Китаю з початком липня 1937. року, бажаючи проковтнути наразі лиш частину китайських північних провінцій, на північ від Жовтої ріки. Вона в подібний спосіб, між 1932. роком і серединою літа 1937. року, стравлювала проковтнене Манчуко. Одначе Манджурія навчила Китай. І тому він, замісць дозволити на це, щоб боротьба ограничилась до простору, обіймаючого Пепін і Тієнтсін, поширив неприятельські кроки на Шанггай і Долину Янгце, а опісля на цілу побережну околицю.

На початку Японія хотіла лиш „порядку і стабілізації" в Північнім Китаю; опісля поширила цю програму в тій спосіб, що включила „Новий Лад у Східній Азії", а недавно цей вислів поширено на „Новий Лад у Більшій Східній Азії". Слово „більший" остентаційно включено в цю фразу тоді, коли Нідерлянди і Франція були приневолені до капітуляції перед Німеччиною. „Більша Східня Азія" має на цілі включити не лиш Французький Східний Китай, але також Голяндські Східні Індії.

Японське посідання острова Яви і голяндська частина Борнео не будуть забезпечені, якдовго Британія має в своїх руках морську базу в Сінгапор. Тому, каже Абенд, мусить прийти до боротьби за посідання тої бази, яка є конечно потрібною для британського шляху до Австралії і Нової Зеляндії. Крім того Сінгапор стратегічно домінує над цілою рівноковою смугою між південним кінцем Червоного моря і Новою Зеляндією. Безоглядна гра у міжнародній боротьбі за супремацію (провід), яку розпочали тоталітарні держави, не знає ніяких обмежень ні скрупулів і бере в рахунок кожну можливість. З тої причини Японія вже тепер снує пляни на підставі ріжних можливостей, або „якщо". Головним „якщо" є тепер те, якщо німці переможуть Британію і „якщо" британський уряд буде приневолений перенестись до Канади або Індій. У такім випадку, якщо американська фльота не прибуде до Сінгапор, Австралія і Нова Зенляндія, правдоподібно найдуться безнадійно ізольовані і будуть приневолені інстинктом самозахування, шукати розтягнення порозуміння, яке Канада має зо Злученими Державами, на підставі гарантії проти заграничної інвазії.

Будуча доля Филипинських Островів сходить до маловажного питання в порівнанню з іншими питаннями, що незвичайно скоро розвиваються на Далекім Сході. Незалежність тим островам приобіцяно на 1946. рік, одначе видається певним, що коли Японія не буде до того часу переможена, то населення Филипин буде воліти, що воно може бути відтяте від Злучених Держав.

Японія заангажувалась тепер у підбої. Положити кінець цій жадобі експансії можуть лиш, як твердить Абенд три можливости: По перше, якщоб Британія віднесла скору і несподівану перемогу над Німеччиною, тоді Японія пічне з поспіхом цофатися назад. По друге, якщо Німеччина осягне повну перемогу, і тоді заперечить Японії право заграбити імперію на острові, приналежну до переможної Голяндії. А по третє, якщо Злучені Держави будуть інтервенювати з повною силою або покажуть таку готовість ужити силу, що Японія буде приневолена тихо сидіти.

Теперішня хвиля така, що події, що відбуваються поза контролею Вашингтону, приневолюють Злучені Держави до відіграння рішучої ролі в долі народів, які входять в ту сферу, яку Японія зове „Більшою Східньою Азією".

ЮЛІЯН ТАРНОВИЧ.

ІСТОРІЯ ЛЕМКІВЩИНИ

(42)

На других зборах постановлено, що просвітянську працю на Лемківщині найскорше поведе адвокат - українець та його конціпієнт, залежний від Головного Товариства „Просвіта", бо тоді буде більша запорука, що такий конціпієнт, установлений Головним Виділом, може успішно вести орґанізаційну працю при співпраці громадянства Сяніччини. Саме тому в присутності відпоручників українських товариств: „Сільського Господаря", „Народнього Комітету", „Народньої Канцелярії", „Дністра", „Т-ва кред. Священиків і урядовців", „Сокола", „Союза Кредит. Краєв. ревіз", назначено орґанізатором Лемківщини Василя Калинюка, що досі був орґанізатором Ліщини з осідком у Сяноці. Намічено також заснувати в Сяноці українську Касу при матеріяльній піддержці центральних фінансових інституцій.

Отож Головний Виділ Товариства „Просвіта" у Львові був перед великою світовою війною тим чинником, який виступив з ініціятивою праці на Лемківщині в тісному звязку з ріжними економічними місцевими установами, щоб разом приступити послідовно до народньої праці серед лемківського населення. На лемківській смузі мали ми вже до війни певні орґанізовані установи. З поміж лемківських повітів вибивалися **Сянік** і **Новий Санч.** Цей останній завдяки праці радника Василя Яворського — званого пробудителя Новосандеччини — на протязі скорого часу зайняв одне з перших місць, не тільки Лемківщини. Найважнішою та найвищою точкою в розвитку Новосандеччини був момент, як в Новому Санчі став виходити тижневик **„Підгірський Дзвін".** З просвітньо-культурних установ були тут на Лемківщині Філії „Просвіти" в Новому Санчі, основана в 1902 р., Яслі основана 1903 р., Сяноці, основана в 1903 р., філія „Сільського Господаря" в Сяноці в Новім Санчі, Повітовий Шкільний Союз, як частина Краєвого Шкільного Союзу, з економічних — сильний „Лемківський Банк".

Члени основники філії „Просвіти в Новому Санчі:

Петро Лінинський, радник суду, **Василь Яворський,** радник скарбу і посол, Михайло Секунда надофіціял суду, Карло Бандрівський подат. надінспектор, Володимир Вітошинський, шкіль. інспектор, Павло Харощак, учитель, Олена Лінинська, дружина суд. радника, Агнета Секундова, дружина Михайла Секунди, д-р Омелян Левицький, Франц Августинович, уряд. залізн., Тит Решетилович, секретар староства, Михайло Кубієвич подат. ур., Діоніз Улицький, кондуктор, Григорій Кондра, заліз. урядник, Михайло Голова, зал. ур., Мартин Пелех, Станислав Орош, бляхар з зал. варст., Марія Зембова, вдова по ц. і к. ротмайстрі, Осипа Бандрівська дружина Карла, Анна Вітошинська дружина Володимира, Степан Сорока, учитель, Осип Потій, учитель, Степан Филипович, аптикар, Юрій Ярош, надлісничий, **Іван Посипанко,** директор школи, І. Яворський, лісний, Павло Кузьмич, учитель, Калістрат Хорощак, господар, Еміль Шведик, учитель, Володимира Федоровичева, дружина священика, Михайлина Паньківська дружина свящ., Меланія Коханова, дружина лісника, Василь Тиховський скарб. радник, Іван Кульчицький емер. учитель, Григорій Бобяк, гімн. учитель, Василь Литчин, жандарм, Олекса Мілянич, учитель, Василь Михасевич, ур. подат.

В 1904 р. філія „Просвіти" в Новому Санчі мала 118 членів. в **„Ділі"** ч. 168 з дня 10 (23) серпня 190 . Р. XXVII. находимо велику статтю про Загальні Збори філії й читальні „Просвіта" в Новім Санчі.

Читаємо: День 15-го серпня 1906 р. був для Лемківщини великим і величавим святом. З усіх закутків західнього „Сибіру" зїхалися заточенці, зійшлися майже всі члени місцевої читальні і битком заповнили простору кімнату. Гарячим словом отворив збори голова філії Вп. посол Яворський і привитав делеґата головного Виділу **д-ра Івана Брика,** (теперішнього голову „Просвіти") та гостей д-ра Андрія Чайковського, д-ра Олександра Колессу, д-ра професора Вовка, Івана Раковського і д-ра Зенона Кузелю.

Ряд відчитаних звітів зовсім ясно показав нам діяльність Філії. Була вона ревна і широка та про цьому з уваги на дуже прикрі обставини попросту подиву гідна. Філія удержувала бурсу, де найшло приміщення 51 учеників, з чого 6 удержувано даром, решта доплачувала дуже мало, так, що Виділ доплачував місячно 249 К. (австрійських). Коли додамо до того, що Філія згуртувала коло читальні всю місцеву інтеліґенцію і всіх місцевих робітників, що уладжували відчити й театральні вистави, що занимається ревно будовою церкви і т. д., то діяльність ця заслуговує на повне признання.

В дискусії над звітом д-р Колесса передає щирий привіт від центрального Виділу, звертає увагу на просвітні змагання по тім боці кордону, гарячими словами пригадує історичні моменти сандецької землі та кінчить свою палку промову щирою подякою Філії, а головно неструдженому її провідникові пос. Василеві Яворському. З черги забирає слово делеґат д-р Іван Брик. — „Мені дивно — каже бесідник, що на зборах не заступлені ці, що для них призначена головно вся діяльність товариства „Просвіта" — саме: лемківські селяни. Якщо шукати за причиною цеї дуже прикрої й замітної появи, то не найдемо її в щирій і гарячій роботі новосандецької філії, але зовсім деінде.

(Дальше буде).

НА РІЖНІ ТЕМИ

ЩЕ НЕ ЗРІКСЯ?

Вилїєм Филип Симс, заграничний редактор ґазет Скрипса-Говарда, каже, що Гітлер ще зовсім не зрікся своїх забаганок добути для себе Україну. Мовляв, він лише відложив свою кампанію за Україну до часу, як дасть собі раду з Англією.

Хоча Симпс подає цю вістку як чутку, все таки їй дуже сумніватися не можна. Адже Україна ще далі має гарну почву, а в землі нафту, залізо й вугілля. Придалися би.

КРУТИТЬСЯ В ГОЛОВІ

Такий наголовок дає „Ню Йорк Таймс" свойому донесенні з Білгороду, столиці Югославії, про німецькі домагання до сербського уряду.

Це, пишеться, так закрутилося в голові югославянських міністрів, як Гітлер предложив їм свої домагання. Ці домагання предложено не відразу. Спершу Гітлер лише домагався загальної заяви, а коли вже її мав, поставив дальші.

Тепер уряд Югославії вже певно бачить, чим воно скінчиться. На це відай не треба великої уяви. Вистарчає знати історію відносин між шляхтою й кріпаками. Як шляхта поселяла селян на землю, вона звичайно не вимагала зпочатку важкої кріпацької служби. Її заводили пізніше, а завівши, робили її щораз важчою.

У ПОЛЬЩІ

Німецька окупаційна влада в Варшаві шукає за виновниками нападу на актора Іґа Сима, котрий підписав заяву льояльности супроти окупаційної влади, а тимчасом схопила кількох визначних поляків і держить їх як заложників, себто гарантію, що виновники найдуться.

У поступованні німецької окупаційної влади бачимо типічне поступовання тоталітарного уряду: він ще не знає, хто доконав нападу, а вже посудив за це поляків і заарештував, себто до певної міри покарав, польських провідників.

Факт, що польський уряд до упадку Польщі поводився в подібний спосіб, не зміняє оцінки такого поступовання німецької окупаційної влади.

ЧИ ЗА ЦЕ СПРАВА?

Мацуока, японський міністер заграничних справ, заявив ґазетярам при нагоді свого виїзду на побачення з Гітлером:

„Гітер певно бажає побачити моє обличча, хоча воно зовсім не цікаве".

Не за обличча тут іде справа, а зате, що може Японія зробити на Далекому Сході на допомогу Німеччині. Якби Японія не могла нічим помогти Німеччині, то Гітлерові певно не хотілося би бачити очі Мацуоки. хочби вони були як у фільмового актора.

ДВОЯКІ НІМЦІ

Вендел Вилкі, бувший републиканський кандидат на уряд президента Злучених Держав, виступив, підчас свого недавного побуту в Англії в характері висланника президента Рузвелта, зо закликом до німецького народу. Як показується, німецьке державне радіо відгукнулося на цей заклик, подаючи між іншим, що родина Вилкого виїхала була з Німеччини до Америки, бо вона впала жертвою обману з боку одного жида.

Відповідаючи на цей відгук німецького радія, Вилкі заявив, що він зовсім не знає з оповідань своєї родини про такі причини її виїзду з Німеччини до Америки. Він знає, що його дідо, котрий перший з родини приїхав до Америки, оповідав йому про утиски німецького уряду над німецьким народом та що він виступав проти автократії, мілітаризму та угнітання національних меншин. Вилкі висказує надію, що таких засад будуть придержуватися німці, а не засад автократії, мілітаризму й національного утиску, які їм проповідує Гітлер та його міністер пропаґанди.

Мимоходом Вилкі каже, що він знає, що в Німеччині є міліони людей, які проти своєї волі є поневолені націстами. Власне це й є цікаве питання: скільки є в Німеччині таких людей, які добровільно приймають націстичну систему?

УРЯД ОБМЕЖУЄ ОГОЛОШЕННЯ

Федеральна Торговельна Комісія в Вашинґтоні видала приказ Ґенеральній Моторовій Корпорації змінити свої оголошення. Закидує Комісія Корпорації подавання публиці фальшивих заповідань про ціни. Комісія приказує Корпорації подавати в своїх оголошеннях справжні подробиці ціни, себто ціни, за які можна справді дістати в дрібнім продажу вироблені Корпорацією авта.

Факт є замітний передовсім як обяв зовсім нового вмішування уряду в ведення бизнесу. Десять літ тому таке вмішування було би зовсім неможливе. Можна теж припустити, що за десять літ це вмішування уряду в ріжні справи зовсім приватного бизнесу піде ще далі.

І коли приглянутися, до чого доводить обдурювання публики, коли уряд не ставить цьому ніяких перешкод (за урядів, яких керманичі вважають своїм просто обовязком народ обдурювати, нема що навіть говорити) то цьому не можна й противитися, а лише витати.

ТЕЖ ПОТРІБНИЙ ЗАКОН.

Конґресова палата послів ухвалила федеральну інспекцію копалень уґілля.

У багатьох стейтах уже заведено давніше закони про урядову інспекцію вуглевих копалень, але це показується невистарчаючим: число випадків у копальнях зросло до 1,200 в 1940. році.

Федеральна інспекція має відбуватися як додаток до стейтової.

Ухвалення цього закону є дальшим проявом зросту урядової контролі над приватним бизнесом в інтересі робітників і загалу.

ВИЯВИЛИ

У наших людей нераз можна чути невдоволення з величини часопису. Кажуть люди: чому це ви рахуєте за чотири сторони три центи, коли американська газета за три центи дасть 40 сторін?

У „Ню Йорк Таймсі" появилися цими днями оголошення відомого тижневика „Сатердей Івнінґ Пост", котре розказує тайну. як саме американська газета може це зробити. Каже це оголошення, що „Сатердей Івнінґ Пост" дістала в 1940. році за оголошення 27 міліонів 213 тисяч долярів.

Це, додає „Сатердей Івнінґ Пост", є на 9 міліонів долярів більше, ніж котрий небудь інший журнал. Звісно, той журнал, що дістає на рік 9 міліонів долярів менче, може дати своїм читачам менче сторінок, ніж „Сатердей Івнінґ Пост".

Оголошення як головне джерело доходів часопису рішають про величину видавництва.

З ЖИТТЯ ГРОМАД І ОРГАНІЗАЦІЙ

ВУНСАКЕТ, Р. АЙ.

Два Свята.

Заходом відділу 29. Союзу Українок, відбулося в нас в дні 9-го лютого свято в память Ольги Басараб.

Свято відкрила коротким вступним словом п. Р. Вецал, голова згаданого відділу, в дальшу програму входили: святочна промова о. Д. Лещишина, пару діточих деклямацій, та кілька дуже гарно виконаних патріотичних пісень, котрі відспівав у супроводі ґітари п. І. Слободян, студент Стейтового Каледжу. Його з чуттям віддані пісні захопили усіх присутніх.

Потім виголосив довшу промову генерал В. Сікевич, який, обіжджаючи по місцевостях, загостив до нас на це свято. Закінчено це свято українським гимном та щирим приняттям усіх присутніх.

З осталого приходу зі свята, спроваджено з Канади дві гарні книжки — Історію України, в англійській мові, які подаровано до місцевих бібліотек, міської та в Гай Скул. Решта грошей покищо остає в касі, а коли зайде потреба помочи якійсь народній справі то зараз їх вишлеться.

Святочні сходини в честь уродин Лесі Українки, котрі уладив згаданий відділ, відбулися 23-го лютого. Сходини відкрила голова п. Р. Вецал та пояснила цїль цих сходин. Реферат про Лесю Українку прочитала секретарка С. У., М. Колісник. Реферат зворушив жінок до сліз, а особливо поема, в котрій Леся Українка тужить за Україною, виїжджаючи на лікування.

Із реферату довідались приявні про життя та творчість великої нашої письменниці.

При гарно застелених столах горячим чаю та смачним печиві зайшла сердечна гутірка на ріжні теми. Свято закінчено гимном Союзу Українок.

М. Колісник.

ЯПОНІЯ ЗАКЛОПОТАНА

ТОКІО. — Японські часописи не пошанували партнера Японії, себто Гітлера, а таки дали президентові Рузвелтові перше місце. Його портрети виднїли на перших сторонах часописів, а зміст його останньої промови був переданий грубими буквами. Зате промова Гітлера заняла другорядне місце. Американський кореспондент подає, що таке сталося в Японії перший раз. Часописи не заняли ще редакційного становища до промови президента Рузвелта, але той ґазет вказує наглядно, що Японія зажурена, бо виходить, що Злучені Держави вже взяли активну участь у війні.

В КОЖНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИНЕН ЗНАХОДИТИСЯ ЧАСОПИС „СВОБОДА"

РОЗПУЧЛИВІ ЛИСТИ З СОВЄТІВ

(Передрук з канадійського часопису „Новий Шлях".)

ЛИСТ Ч. 5.

„МОЖЕ БОГ ДОПОМОЖЕ ПЕРЕБУТИ ЦІ ТЕРПІННЯ"...

(Цей лист від українських засланців, які живуть з нею й пильнують нещасну — Замітка моя. — В. Г.).

....Казакстан, 25. XI. 1940.

„Дорогенька! Не гнівайся, що непокою Тебе своїм писанням, але знай, ми на чужині!... Тільки одно щастя, що разом ми є!... Знаючи добре Вас усіх, тому й відношусь до Вас, як до рідних!... Я є з сином Та... і Синовою. Є з нами Тато й Мама... Отже знай, як треба боротися з життям на чужині!... Мама моя старушка й каліка, а Тато сторожать ніччю в артілі... Я — без праці, бо лежу хвора, маю запалення... І жий з того!... Т...и дали 5 кільо. То все на життя не вистарчить і мусимо продавати послідний лах з себе... О...я знова працює, але що мусить все післати домів, для хорої мами... Та не все поплачується й відсилати, бо треба й тут одно другого рятувати!...

„Може Бог допоможе нам, допоможе перебути ці терпіння... Дорогенька! Будь так добра й передай це все мойому Братові Міськові. Благаю Тебе, не відмов нам цього!... Н...но! Дай знати до Н...и, або С...і, щоби передали все це Міськові, Ко...у й сказали про нас нещасних!...

„Дякую Тобі згори, що не пощадиш труду й зробиш усе, про що Тебе просимо... Здоровимо Вас усіх Краянів Дорогих. М...і й К."

ЛИСТ Ч. 6.

„ЯК ПРИГАДАЮ СОБІ ЦЕ ВСЕ, ТО СЕРЦЕ РВЕТЬСЯ З РОЗПУКИ"...

....Казакстан, 8. XII. 1940.

„Дорогенька Сестричко! Вже другий лист пишу до Тебе на того листа, що получила від Тебе. Твойого листа післала знову додому, бо знаю, що дуже бажають письма від Тебе, і велика радість буде в дома... Так несподівано получила я Твойого листа й коли перечитала перші слова, то впала непритомна!... Так ревно плакала... і цілувала Твойого листа, бо тішуся, що хоч знаєте, де я обертаюсь!... Послухала Тебе, що просиш і благаєш мене, щоб вспокоїлася й не підупадала на духові... Так я вже вспокоїлась... Думаю тільки пережити, щоб було лїпше чим, і ще раз щасливо побачити Маму нашу Дорогу!... А я її так дуже любила.! Я так шанувала!... Нераз мама загризуться, що не мають грошей, а я кажу: „Мамо, не гризіться, що будемо завтра варити! Добре, що перебулисьмо сьогодні, а завтра якось буде!..." І сама я якось так роздумую, дебто взяти грошей на завтра! Бож треба Мамі дати, щоб не гризлась!... Якось розкрутила й так ми все жили в згоді... Ой, які булиб ми щасливі, колиб приїхали всі додому й з нашою Мамою привітались!... Правда;? Дорогенька Сестричко! А як Твоє здоровля? Не дуже переймайся мною і домом! Нам нічого вже не поможе... А найбільше молися!... Я Тебе також ніколи не забуду й все буду згадувати в молитвах..."

„З дому я виїхала в 3 годині вночі. Не попрощалась з ніком, бо не було як! Сусіди прощали мене: махали руками й дуже плакали!... І... так плакав і лише обнимав Маму, а при тому кричав: „Мамо, Мамо! Як Ти нас опускаєш!?..." Бо й Мама мали також зо мною їхати, але якось сусіди випросили, а то Д...а, Д...о, С...й і Н...я. Як пригадаю собі все це, то серце рветься з розпуки, ...і тоді я вдоволена...

„Дорогенька! О, Сороковий Рік, як довго будемо жити, то так довго будемо його памятати!... А може й ніколи його наші люде не забудуть?!

„Дуже багато людей повмірало, старих і молодих... Вмерла Дж...а — за цю напишу, бо Ти її знаєш — наш о. К...ь постарівся і вже посивів... А багато товаришів виїхали там, де Стефка, моя товаришка!

Дома вже кузню повалили й обгородили високим парканом довкола. Обійстя виглядає так, як кляштор! Малий був урожай, бо дощі через ціле літо падали. Бараболь мали лише усього 27 мішків, де минулого року було 100!... Мають дати великий податок: від корови, хати, курей, поля! А ще окремо мають дати 20 кільо мяса, півтора кірця збіжжя (150 кільограмів. — В. Г.), грошей і ще дещо!... І де вони бідні того всього візьмуть?! Думаєш, що я ними не гризуся?... Ой, Боже, Боже, що то чоловік не пережив у свойому житті, а я найбільше!...

...М...ва просить дати знати до Міська К...о, тобто подати адресу йому. Дорогенька! Подай через С...у або Н...у до Канади! Я живу з К...ми, яких хочу триматись, бо це свої люде! Бо сама я, як билина, хоч і є багато з Т...я, Л...а. На тому закінчу. Здоровлю і цілую дуже щиро Тебе Люба Сестричко!... О...а. Передай моє поздоровлення для Сестричок у Канаді й усіх знайомих..."

На цьому й кінчаться оці листи! Та хіба це лише вони? Сотнями приходять вони й все одне й те саме: прокляття, голод, розпука, нужда, спазма, скрегіт зубів, дикий вереск в підземелях чека й кров, тепла кров, спливає по брудних стінах катакомбів XX. століття. А світ, цивілізований світ! — мовчить... Але як довго? На це питання ніхто інший, тільки наш замучений український народ мусить перший відповісти! І до цієї відповіді він уже готовиться!...

В. Г.

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

ПОШИРІМ НАШЕ ЗНАННЯ ПРО ШЕВЧЕНКА.

В „Свободі" ч. 52 був дуже слушний голос п. І. П. Федана про те, щоб поширити відомости про Шевченка. Думаю, що є на часі ось таку справу порушувати, бо тепер місяць березень, себто такий, в якому уряджуємо ріжні свята в память Шевченка. Мені здається, що Шевченко може бути і в теперішніх часах добрим лікарем на многі наші громадські й національні недуги. Він оздоровляв за життя українських калік темноти і політично сліпих, що служили ворогам українського народу. Коби так тепер хоч був у кожній українській хаті „Кобзар" Шевченка, та коби його наші люди читали і вдумувались в те, що там написане й окуплене життям і муками нашого генія, то інакше виглядалоб наше громадське життя. Добре дораджує п. Федан, щоб роздавати між американців дещо про Шевченка, що маємо анґлійською мовою. Це треба робити. Але треба і подбати, щоб наші власні люди читали Шевченка, а в першу чергу, щоб читали і вивчили Шевченка наші провідні одиниці, включно з ріжними проповідниками, що то дають нераз ріжні ради, що й як нам робити, щоб врятувати наш нарід. Хто читає Шевченка, той стає кращою й лїпшою людиною, лїпшим християнином і лїпше любить свій нарід. Ось тому треба поширювати думки Шевченка.

Петро Лобур,
Арнольд, Па.

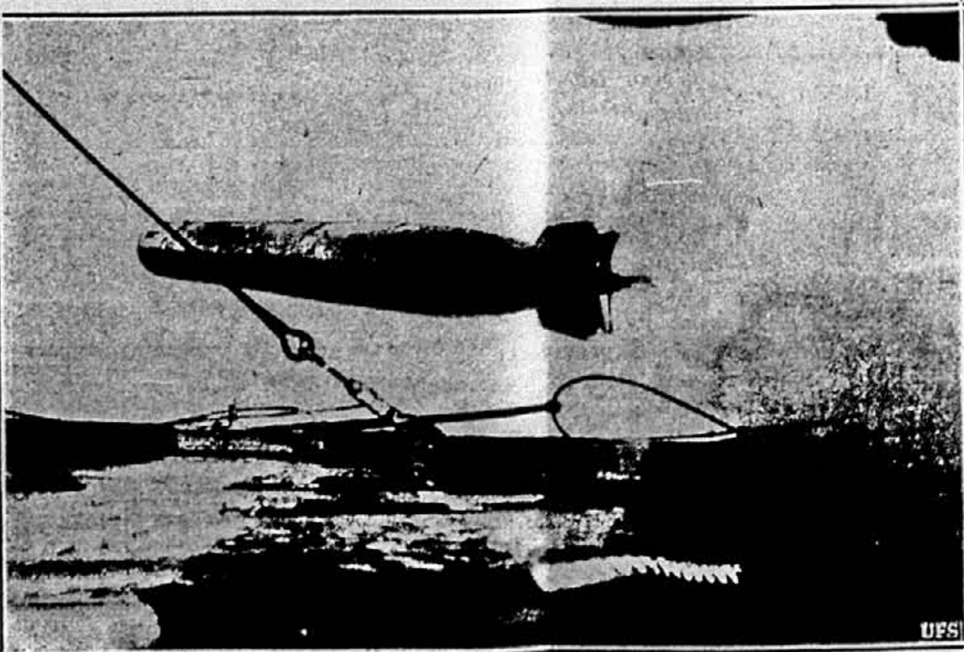
ЗА „ДИ ДЕЙЛІ ВОРКЕР"

ЛОНДОН. — Біля 600 лївих що брали участь в „Піплс Конвенцеі", повзяли резолюцію, якою домагаються дозволу на поновне видавання комуністичної газети „Ди Дейлі Воркер".

ЧИТАЙТЕ УКРАЇНСЬКІ КНИЖКИ І ГАЗЕТИ БО ЧАСТЕ ЧИТАННЯ ВЕДЕ ДО ПРОСВІТИ. А ПРОСВІТА — ЦЕ СИЛА.



БАВОВНА. 4-літня Джорджина Рорард, одіта в бавовняне одіння, пробує віддати церемоніяльний поклін британській королеві на принятті, влаштованім для зібрання воєнних фондів. Такі одіння вишлють Америки, щоби з продажу збирати фонди.



ПОЛЯКИ ЩЕ ВОЮЮТЬ НА ВОДІ. Британська цензура, що перепустила цю світлину, каже, що ця торпеда вилетіла з дула на польськім воєннім кораблі „Ньорун", котрий збудовано, як німці розбили було Норвеґії корабель „Гром".

МІСЦЕ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ СЕРЕД ІНШИХ СЛОВЯНСЬКИХ МОВ

Написав **М. Левицький.**

Я мало торкнувся лексичних ріжниць між українською й московською мовою; і вони дуже великі й численні.

Яку не взялиб ми систему для порівнання наших термінів з одповідними московськими, скрізь можемо зібрати величезну силу таких слів, яких зовсім нема в московській мові. Ось для прикладу назви ріжних предметів людської оселі:

Саме слово оселя, потім хата й ріжні частини її: стріха, острішок, бантина, кроква, комін або димар, кагла, стеля, лужка, діл, поміст, піл, припічок, черінь, руба, підвалина, підсіння, призьба, комора, хижа, повітка, станя, обора, льох і т. д., ті речі, що в хаті: скриня, ліжко, поставець, килим, ослін, дзиґлик, кватирка, шибка, полумисок, кухоль, глек, гладущик, банька, макітра, макогін, цебер, коцюба, торба, лантух, ганчірка і т. д. Так само й що до частин одежі, частин воза, плуга, упряжі; назви худоби, рослин, усяких животин і т. д. Це не трудно назбірати всякому, хто добре знає українську мову. Коли взяти змислові речівники, то знайдемо теж саме: час, година, хвилина, тиждень, рік, півріччя; журба, смуток, розпука, злидні; кохання, заздрість, згода, дозвілля; зрада, здібність, нахил, вдача, дотеп, врода, жарт, глум, осудовисько, сварка, бешкет; чемність увічливість, шана, повага і т. д. без кінця-краю.

Наші ймена власні, пристосовані до нашої звучні (як це робить із ними всяка мова) теж одріжняються від тих самих імен московських настільки, що й не пізнати, хоч ті й другі — православні. Охрім (Єфрем), Явутх (Євтихій), Вівдя (Євдокія), Хима (Євфимія), Панас (Афанасій), Прися (Євфросінія), Івга (Євгенія), Овсій (Євсевій), Оліфер (Єлевферій), Нечипір (Нікіфор) і т. д.

Читальник уже втомився, мабуть цим довшим лексиконом, що не вичерпує й сотої частини оригінальних українських слів; може подумає він, що це вже кінець, бо дійшло вже до ймен власних. Ба не кінець: бо всяка мова має, крім речівників (іменників), ще вісім інших частин мови. Має їх і наша мова і всі ті інші части мови мають у нас своєрідну, чисто-вкраїнську вдачу, що дуже відріжняє нашу мову від інших словянських мов.

Візьмімо прикметники:

байдужий	мандрівний
балакучий	мистецький
безмежний	настирливий
вродливий	нахабний
гарний	негайний
гнучкий	опецькуватий
громадський	плаский
гуртовий	певний
догідний	плохий (не те, що моск. плохой)
жахливий	пустошний
жвавий	репаний
журливий	рясний
заздрий	ставний
здібний	стрункий
злиденний	таранкуватий
кволий	терпкий
кирпатий	тямущий
кремезний	хисткий
кучерявий	чибатий
лагідний	чемний
ледачий	чепурний
лепський	швидкий
марний	шкідливий
марудний	шпаркий
миршавий	і т. д.
моторний	

Оце ті, що їх я назбірав нахвaті й самотужки; безперечно, що при гуртовій праці можна булоб назбірати їх куди-більше.

Теж саме й з дієсловами; їх іще більше; про них буде згадано далі, а тимчасом, хоч для прикладу, візьмемо з копу наших дієслів, що не мають відповідних корінів у сусідніх словянських мовах.

балікати	жебоніти
балакати	жадати
баритись	журитися
бентежити	заздрити
боронити	залицятися
бубоніти	захищати
верзти	зорити
ворушити	зражувати
вигадувати	зупиняти
видужувати	казитися
вичунювати	квапитися
вовтузитися	копилити
годувати	коробитися
гуркувати	корінити
дибати	куйовдити
дивитися	линути
дошкуляти	лоскотати
єднати	лопотіти
жартувати	лякати
жахатися	ляскати
жевріти	марити
марудити	ремствувати
мріти	репетувати
міркувати	роззявити
мімрити	пнятись
наврочити	греміти
патякати	хвилюватися
нестямитись	хилитися
нидіти	пенькати
нишпорити	цокотіти
патрати	чвалакати
патякати	чимчикувати
пестити	чкурнути
пишатися	чухрати
плентатися	шарудіти
плигати	ятрити

Ще більше можна назбірати своєрідних прислівників, бо на них дуже багата наша мова; вони дуже барвисті й надають нашій мові особливої краси. І шкода превелика, що наші люде, а особливо письменники й газетні працівники, не використовують тих скарбів рідної мови, а засмічують її незугарними й непотрібними та перекладами й переробками московських і польських прислівників, блідних і бідніших за наші. Гріх це великий перед рідною мовою; по щож й маємо викидати свої діяманти й перлини, а замість їх стягати сміття з чужих дворів?

Ось декілька прикладів:

Наші прислівники:	Московізми:
байдуже	все рівно; (польонізм: обоятно)
босоніж	босаком; (польонізм: босо)
вщерть	вплотную
досі, доти	до сих пор (до тих) пір
досить, досхочу	скільки вгодно
еге, атож, авжеж	ну-да, ну-гарно
живосилом	насильно
залюбки	охотно, або трошки з українізоване: охоче
заздалегідь	заблаговременно (польонізм: завчасу)
зпоквола, поволом	мало, помалу
манівцями, навмання	на-вгад
надміру, надто	через-чур
незабаром	галицький польонізм: небавом
неначе, ніби	галицький московізм: будьто-би
однаково	все рівно
притьмом	непремінно, неодмінно, необхідно
прожогом	інтелігентське: моментально
торік	прошлого року чи году
що-години що-дня тижня що-року, місяця	московська інтелігентна форма: кожного дня, тижня, місяця, року.

І ще багато таких прикладів можна булоб навести. Дещо про ті прислівники буде сказано далі в одповідному місці.

Ріжняться від московських і числівники наші: копа, пів копи; здріблені числівники: двойко, тройко, четвірко, шестірко і т. д.; дрібні: пів-третя, пів-чверта і т. д. („Пів чвертаста невольника" в думі про Самійла Кишку). В московській мові лишилося тільки: „полтора", хоч за давніх часів було, мабуть, більше („Чару зельона віна в под-третя ведра" у старій „билині").

Здається цих наведених прикладів досить, щоб судити, чи вкраїнська мова є окрема, самостійна, чи „наречіє общерусскаво языка".

(Кінець).

ІСТОРІЯ ЗАВЕРТАЄТЬСЯ.—У Парижі появилися кінні фіякри, бо авта не мають газоліни. Сцена на світлині була знята під одною залізничою стацією.

UFS

ЖЕРТВА ВБИВСТВА.—24-літня мешканка Канзас Сиindependent, Ліла Адел Волш, що колись була признаною королевою краси, впала жертвою божевільного вбивника. Її найдено неживою з підрізаним горлом, розбитим черепом та одним клубом, майже зовсім відрубаним.

UFS

СТАРШІ ЧЛЕНИ КАБІНЕТУ.—З давнього кабінету президента Рузвелта осталися всего троє: секретарка праці Перкинс, секретар нутрішніх справ Ікес та секретар стейту Кордел Гол.

UFS

ЗУБИ МОЖУТЬ БУТИ ПРИЧИНОЮ НЕВРАЛЬҐІЇ

—Невральґія, це біль нервів. Причиною такого болю нервів може бути „пятий нерв", який представлений є докладно на ілюстрації, розісланій недавно до лікарів-дентистів у Злучених Державах одною антикарською компанією. Цей рисунок представляє, як розгалуження, великі і малі, йдуть до кожної частини лиця, горла і кожного подинокого зуба. Ці розгалуження про які була згадка, це нерви. На підставі цеї ілюстрації можна легко доказати, як один маленький нерв, що кінчиться в зубі, може спричинити біль у великій групі нервових волокон під ухом або викликати цей страшно докучливий біль, що зоветься потрійна лицева невральґія. Ту потрійну лицеву невральґію може викликати натиск великого або зле положеного зуба мудрости. Щоби принести пільгу при того рода невральґії, треба було перевести операцію і вирізати волокна цеї ґрупи нервових волокон, по усуненню натискаючого зуба мудрости. Також у „Журналі Психіятрії і Неврольоґії", що виходить в Копенгазі, заявляє д-р Мелькіор, що ще інші стани зубів, крім натиску зуба мудрости можуть бути причиною тяжкої потрійно лицевої невральґії. Згадані недомагання зубів є недугами мякишу або мягкого внутра частини зубного нерву або кровоносних посудин, абсцесів під виповненнями зуба, або запалення заглиблень в щоці, в якій находиться зуб.

Д-р Мельхіор дуже рішучо зазначує небезпеку, яка буває наслідком витягнення зубів. Кусники коріння або відломки кости з костяного заглиблення часто полишаються і хоч вони сповидно могли згоїтись у щеці, не спричиняючи ніяких признак болів, то одначе, по багатьох літах вони можуть статися причиною скритої невральґії. Щось подібного бачимо днесь у княгині Виндзор, жінки бувшого короля, Едварда VIII., що недавно піддалась такій щоковій операції в Маямі, Флорида. Витягування губів може викликати малі, нервові боляки, опісля рубці на кости і заломані боки костяних заглибень в щоковій кости.

Деякі кусники кости стирчать як кістяні краї і врізуються в болючу, вистелюючу губу. Ті гострі краї спричиняють безнастанні покалічення і рани, а наслідком того є зараження. У таких випадках найліпшим ліком є поусування тих загострених кінців зуба.

ВСТУПАЙТЕ В ЧЛЕНИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ, А ТИМСАМИМ СТАВАЙТЕ СПІВВЛАСНИКОМ ШІСТЬ МІЛІОНОВОГО МАЄТКУ ЦЕЇ ОРҐАНІЗАЦІЇ.

В КОЖНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИНЕН ЗНАХОДИТИСЯ ЧАСОПИС „СВОБОДА".

ТАРЗАН, ч. 253. Пазурі з тем ноти.

253
WHEN SHARP TALONS THRUST OUT OF THE DARKNESS AND TORE HIS FLESH, TOMMY WAS TERRIFIED.

В хвилині, як якісь гострі пазурі в темноті продерли Томови руку, той попав у великий переляк.

HE FLED TOWARD THE MOUTH OF THE CAVE, PRFERRING THE STORM'S AWFUL FURY TO THE UNKNOWN DANGER BEHIND HIM.

Він побіг у напрямку до виходу з печери, воліючи наразитись на шал бурі, ніж бути виставленим на цю невідому небезпеку.

UNITED FEATURE SYNDICATE, Inc.
THEN SOMETHING---SOME LIVING CREATURE---BRUSHED PAST HIS LEGS.

Втім щось — якась живуча істота — проповзлась біля нього і потерла собою до його ноги.

AS HE SPRAWLED ON THE FLOOR OF THE CAVERN, HE FELT THE HOT BREATH OF A BEAST ON HIS NECK!

Далі, в хвилині, як він навколюшках ліз до виходу, він почув на собі гарячий віддих якогось звіра.